

Προς το Παγκύπριο Συνέδριο της ΠΟΓΟ

ΜΟΡΦΩΣΗ, ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΚΑΙ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ μέρα που στήθηκαν οι πρώτοι πυρήνες του γυναικείου κινήματος στην Κύπρο έχει περάσει σχεδόν μισός αιώνας. Πολλά έχουν αλλάξει από τότε. Ο τρόπος ζωής μας, εμείς οι ίδιοι, ο κόσμος τριγύρω μας. Το γυναικείο κίνημα φούντωσε κι' αγκάλιασε όλα τα στρώματα των γυναικών, εργαζόμενες, νοικοκυρές, αγρότισσες, επιστήμονες. Είναι γι' αυτό που η ΠΟΓΟ, επιθυμώντας να παρακολουθεί το ρεύμα των καιρών και τις ανάγκες των μελών της προσπαθεί να πλαταίνει και να εμβαθύνει τα θέματα που την απασχολούν. Στην εποχή μας, εποχή του αυτοματισμού, της έντασης και της ειδικότητας, όλο και πιο απαραίτητη γίνεται η ύπαρξη μιας σωστής ψυχαγωγίας, μιας πλατύτερης καλλιέργειας, που θα εξουδετερώσει τον απάνθρωπο τρόπο ζωής μας.

Τι προσφέρεται λοιπόν για μόρφωση, για καλλιέργεια και για ψυχαγωγία στον μέσο Κύπριο, και για να μιλήσουμε για τις γυναίκες, στη μέση Κυπρία; Πως περνά τις ελεύθερες ώρες της η εργαζόμενη, η νοικοκυρά, η νέα κοπέλα, η ηλικιωμένη; Θα ήταν ίσως ενδιαφέρον να γινόταν μια έρευνα πάνω σ' αυτό το θέμα. Ωστόσο δεν είναι απαραίτητο να περιμένει κανείς έρευνα για να βγάλει μερικά συμπεράσματα. Αρκεί να κάνει μια βόλτα στους δρόμους της πόλης ή του χωριού τα καλοκαιρινά βραδάκια, που ο κόσμος κάθεται στις βεράντες ή

στα χωλ. Νομίζω πως δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε πως η τηλεόραση είναι ο κυριώτερος (πολύ συχνά ο μόνος) παράγοντας μόρφωσης, καλλιέργειας και ψυχαγωγίας του μέσου Κυπρίου, και κατά συνέπεια και της μέσης Κυπρίας.

Βέβαια, η Κύπρος δεν είναι το μοναδικό θύμα της «ηλεκτροασομανίας», της πάθησης αυτής των καιρών μας. Όμως αλλού τουλάχιστο το κοινό έχει τη δυνατότητα δυο επιλογών: 1) Να διαλέξει ανάμεσα σε πολλά κανάλια με διάφορα προγράμματα και 2) Να διαλέξει ανάμεσα σε πολλά άλλα που «γίνονται» πέρα από την τηλεόραση. Θέατρα, κονσέρτα, μπαλλέτα, κλπ. Σε μας η δυνατότητα επιλογής για το κοινό είναι πολύ περιορισμένη, αν μάλιστα δεν έχει σαν τόπο διαμονής του την πρωτεύουσα ή τις άλλες πόλεις.

Όσο και να μιλούμε για τη σημασία του βιβλίου και να κάνουμε διαλέξεις για το θέατρο, η μάζα του λαού μας, η μάζα των γυναικών μας μορφώνεται και ψυχαγωγείται συστηματικά, σχεδόν αποκλειστικά με την τηλεόραση. Είναι γι' αυτό που οι ευθύνες της τηλεόρασης (και του ραδιοφώνου κατά δεύτερο λόγο) είναι τεράστιες. Γιατί έχει τη δυνατότητα να μπαίνει στο κάθε σπίτι, να έχει το πιο μαζικό ακροατήριο, να προσφέρεται φθηνά και χωρίς ταλαιπωρία του θεατή, να διαμορφώνει το γούστο και τις προ-

τιμήσεις του και να του αποκλείει σχεδόν κάθε άλλη διέξοδο. Είναι γι' αυτό που ο λαός μέσα από τις οργανώσεις του πρέπει να έχει σοβαρό λόγο στα προγράμματα της τηλεόρασης. Δεν μπορεί ο μαζικότερος φορέας μόρφωσης και ψυχαγωγίας του λαού μας να είναι όργανο στα χέρια μερικών ανθρώπων, έστω και αν είναι έξυπνοι ή ικανοί. Δεν θα ήθελα, ούτε είναι της ώρας, να καταπιστώ με την ποιότητα των προγραμμάτων. Είναι λυπηρό που δεν υπάρχει μια συστηματική κριτική στον τύπο που να κατα-

τι το τυποποιημένα. Και σ' αυτό το χώρο υπάρχει σχεδόν απόλυτη ξερατίλα από πλευράς κριτικής αντιμετώπισης και πληροφόρησης του κοινού.

Ως τώρα καταπιστήκαμε με τη ψυχαγωγία και τη μόρφωση που γίνεται μέσα στο σπίτι μας, που μας απομονώνει από τους άλλους ανθρώπους. Ωστόσο δεν μπορούμε να αποκλείσουμε και τις λιγότερες έστω δυνατότητες που υπάρχουν για μια γενικότερη ψυχαγωγία σε δημόσιους χώρους. Συγκεκριμένα θα ήθελα να αναφερθώ στο θέατρο, στις διαλέ-

Η ανάγκη αυτή όμως αποκτάται με συστηματική σωστή αγωγή, των δασκάλων, των γονιών, και σε συνέχεια των παιδιών. Εδώ ο ρόλος της παιδείας είναι αποφασιστικός. Τα σχολεία μας δεν είναι αρκετό να παράγουν μηχανές των μαθηματικών και των φυσικών, ή έστω και των αρχαίων ελληνικών. Βασικότερο είναι να βγάλουν ολοκληρωμένους ανθρώπους.

Το ποσοστό των επιστημόνων μας, ιδιαίτερα μέσα στη νέα γενιά είναι κάτι περισσότερο από εντυπωσιακό. Μια μεγάλη μερίδα σ' αυτό κατέχουν οι γυναίκες. Τουλάχιστον από τους επιστήμονες μας θα έπρεπε να περιμένει κανείς μια πιο ενεργό συμμετοχή αν όχι και πρωτοβουλία στην πολιτιστική ζωή του τόπου μας. Ας μη ξεχνούμε ότι ένα από τα ισχυρότερα όπλα αντίστασης μας στον ερισβολέα αλλά και ένα από τα αποτελεσματικότερα στοιχεία για την επιβίωση μας είναι η πολιτιστική μας υπόσταση. Ο παλιός μας πολιτισμός μας, που τα ίχνη του σημαδεύουν την κάθε μας κίνηση, είναι πηγή αισθημάτων, υπερηφάνειας αλλά και ευθύνης. Ευθύνης που βαρύνει περισσότερο τους ώμους της γενιάς μας, μια και αυτή είναι που βασικά θα συνεχίσει τη ζωή, που θα γεννήσει και θα διαπαιδαγωγήσει τους νέους ανθρώπους.

ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

τοπίζει τουλάχιστο το κοινό ή να το προβληματίζει.

Αναφερθήκαμε πιο πάνω επιγραμματικά στο βιβλίο. Δεν μπορούμε βέβαια να μην παραδεχτούμε ότι υπάρχει μια μερίδα γυναικών που διαβάζουν. Η συνήθεια του διαβάσματος πρέπει ν' αρχίσει στα παιδικά χρόνια, με την ανάλογη αγωγή, από το σχολείο και από την οικογένεια. Το καλό βιβλίο μπορεί να είναι το πιο αποτελεσματικό αντίδοτο στην επίθεση της τηλεόρασης. Δυστυχώς όμως, τα έντυπα που κατά κανόνα διαβάζουν οι γυναίκες, και κυρίως οι νέες κοπέλες σύμφωνα με δήλωση των βιβλιοπωλών είναι ελαφρού περιεχομένου, κακόγουστα ερωτικά αναγνώσματα, κακογραμμένα

εις, στις μουσικές ακροάσεις και στις εκθέσεις τέχνης. Στη Λευκωσία κατά κύριο λόγο αλλά και στις άλλες πόλεις και κάπου κάπου και σε μεγάλα χωριά γίνονται κάθε τόσο εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου. Δυστυχώς το κοινό σ' αυτές είναι μετρημένο και συνήθως πάντοτε το ίδιο. Και οι γυναίκες ακόμα λιγότερες. Δεν θα θέλαμε να απαριθμήσουμε τους παράγοντες που συμβάλλουν σ' αυτό, αλλά νομίζουμε πως η ίδια η αγωγή μας είναι από τους πιο αποφασιστικούς. Αν νιώθαμε την ανάγκη για την επαφή με τα πολιτιστικά πράγματα όπως νιώθουμε την ανάγκη για ένα καλό φαγητό, η Κύπρος θα είχε, όπως είπε κάποιος ξένος «πολύ λιγότερα εστιατόρια και πολύ περισσότερα θέατρα».